

Віталій Ярмоленко

*Науковий керівник – д. іст. наук, проф. Атаманенко А. Є.,
Національний університет “Острозька академія”*

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КНР У ПИТАННЯХ БЕЗПЕКИ В АТР ЗА КЕРІВНИЦТВА ХУ ЦЗІНЬТАО (2002 – 2012)

У статті проаналізовано основні напрями зовнішньої політики КНР у питаннях безпеки в АТР за IV покоління керівництва Китаю на чолі із Ху Цзіньтао у період з 2002 по 2012 роки в контексті загальних геополітичних процесів у регіоні.

The report deals with the basic directions of foreign policy of China in the Asia-Pacific security issues under rule of the fourth generation of Chinese leadership headed by Hu Jintao in the period from 2002 to 2012 in the context of the overall geopolitical processes in the Pacific region.

В статье проанализированы основные направления внешней политики КНР в вопросах безопасности в АТР за IV поколения руководства Китая во главе с Ху Цзиньтао в период с 2002 по 2012 годы в контексте общих геополитических процессов в регионе.

На початку XXI століття КНР відіграє центральну роль у процесах в Азійсько-Тихоокеанському регіоні, позиціонуючи себе в якості регіонального лідера. У стратегічних проектах Китаю все гостріше постає питання регіональної безпеки в АТР, перехрещення інтересів із впливовими регіональними гравцями у геополітичній площині, відстоювання прав на окремі території, проведення гнучкої політики у проблемі нерозповсюдження зброї масового знищення та протиракетної оборони. У зазначений період високої динаміки у регіоні набувають процеси інтеграції та регіоналізації, в рамках яких держави АСЕАН прагнуть проводити скоординовану зовнішню політику, значно обмеживши вплив КНР та США Південно-Східній Азії. Самі ж Сполучені Штати переглядають власні інтереси в АТР і спочатку проголошують регіон, як “фронт у бо-

ротьбі з тероризмом та розповсюдженням зброї масового знищення” [3], а вже за керівництва адміністрації Барака Обама основний зовнішньополітичний вектор остаточно в напрямі Тихоокеанського регіону, підкреслюючи при цьому, що “США були і залишаються тихоокеанською нацією” [6]. Американська сторона у питаннях безпеки підтримує тісні зв’язки зі своїми основними союзниками у регіоні – Японією, Південною Кореєю, Австралією та Новою Зеландією і в той же час прагне залучити до тіснішої взаємодії інші держави АТР, в першу чергу, у Південно-Східній Азії, поширюючи при цьому власний геостратегічний та військово-політичний вплив.

На тлі розгортання зазначених процесів, IV покоління керівництва КНР на чолі з Ху Цзіньтао, яке було обрано на XVI З’їзді КПК у листопаді 2002 року, повинно було розв’язати низку важливих питань, пов’язаних з регіональною безпекою, серед яких більшість носили характер довготривалих, або заморожених, зберігаючи при цьому потенціал у розвитку ескалації, зокрема проблема Тайваню, Корейське питання, територіальні суперечки із сусідніми державами в Східно-Китайському та Південно-Китайському морі. Зазначені моменти набули нового розвитку на фоні зростаючого взаємовпливу регіональних акторів, утворенні інтеграційних утворень, ключовим ядром в яких є АСЕАН, та різного роду об’єднань, покликаних скоординувати взаємодію держав регіону навколо переважно питань безпеки та економічної співпраці.

У здійсненні зовнішньої політики у сфері безпеки прослідковується прагматичність зі сторони КНР. У Корейській проблемі Китай наполягає на мирному діалозі, активізації шестисторонніх переговорів, нерідко виступає із засудженням ворожих дій будь-якої зі сторін, який зможе порушити баланс сил на Корейському півострові та спровокувати загострення конфлікту. Своє відображення нові риси у китайсько-північнокорейських відносинах знайшли у зміні офіційної риторики, яку використовує китайське керівництво. Так, замість традиційного для китайської пропаганди лозунгу, який характеризує відносини держав-союзниць “дружба, зміцнена кров’ю”, на озброєння дипломатів та журналістів взято значно прагматичніший вираз “традиційно дружні відносини” [2, 233].

Гнучка політика зі сторони офіційного Пекіна прослідковується також і у проблемі навколо Тайваню. КНР декларує про те, що “Тайвань є частиною священної території Китайської Народної Республіки Китаю” [5]. Відповідно встановлення суверенітету материкового Китаю над Тайванем є “виконанням завдання щодо возз’єднання Батьківщини” [5], а отже завершення процесу повер-

нення окремих територій, які через історичні процеси були відділені від основної території Китаю. В цьому напрямку КНР проводить активну політику щодо залучення засобів “м’якої сили” через впровадження низки культурно-освітніх програм, активне доручення мас-медіа КНР до інформаційного простору Тайваню. Можливість залучення воєнної сили з боку офіційного Пекіна розглядається переважно у випадку втручання третьої сторони у діалог між двома узбережжями Тайванської протоки. Відповідно зв’язки між материковим Китаєм та Тайванем розглядається КНР, як виключно внутрішньополітична справа.

Варто виділити якісні зміни і у зовнішній політиці Китаю щодо АСЕАН у зазначений період. У листопаді 2002 року КНР та держави АСЕАН підписали спільну Декларацію “Про співробітництво у боротьбі з нетрадиційними загрозами безпеці” та “про поведінку сторін у Південно-Китайському морі”, при чому сам факт підписання другої Декларації свідчив про закріплення якісних змін у відносинах між Китаєм та країнами-членами АСЕАН. Не вирішуючи давніх суперечок, щодо того, хто повинен володіти острівними територіями Південно-Китайського моря, ця Декларація викликала певне полегшення у партнерів Пекіна, документ було сприйнято як знак миролюбності та готовності зі сторони КНР співпрацювати щодо вирішення проблем – як з окремими претендентами на острови, так і зі всією Асоціацією. КНР також приєднується до Балійського договору Про дружбу та співробітництво у Південно-Східній Азії, а КНР та АСЕАН оголосили, що вступають у відносини “стратегічного партнерства заради миру та процвітання”. Вподальшому розпочалось оформлення домовленостей про “стратегічне партнерство” на двосторонньому рівні – між окремим членами Асоціації та Китаєм [2, 237]. Важливим кроком у процесі зближення сторін став початок функціонування зони вільної торгівлі у 2010 році між КНР та АСЕАН, що підкреслює тезу, що інтеграційні процеси “обслуговують” національні інтереси КНР, створюючи йому плацдарм для використання економічних можливостей щодо своєрідного “інституційного” стримування держав регіону, виступаючи одночасно обмежувачами загострень їх відносин з Пекіном [4, 29].

На фоні згаданих процесів, більшого загострення здобуло суперництво між Китаєм та Японією, яскравим прикладом чого стала суперечка навколо островів Сенкаку (Дяюйдао) та питання розміщення Азійських елементів ПРО. У першому випадку КНР відстоювала власне право на територію островів та шельфу, який містить значні поклади енергоресурсів, що мало своє вираження у окремих

інцидентах у 2010 та 2012 роках, які все ж мали потенціал до загострення та ескалації. Активне співробітництво Японії із США у розгортанні ПРО у Східній Азії однозначно сприймається в Пекіні як загроза безпеці Китаю [1, 93]. З точки зору Китаю, участь разом зі Сполученими Штатами у створенні мобільних компонентів системи ПРО ТВД свідчать про посилення наступального потенціалу японської армії. Такий варіант воєнної політики Японії провокує Китай на прискорення гонки озброєнь та збільшення фінансування на здійснення воєнних цілей [1, 94].

Підсумовуючи вищезазначене, варто відзначити, що за IV покоління керівництва КНР на чолі із Ху Цзіньтао у період з 2002 по 2012 роки Китай робить акцент на більш прагматичному підході до вирішення основних проблем в АТР, надаючи перевагу колективному вирішенню основних територіальних суперечок, участі у багатосторонніх механізмах по вирішенню питань безпеки. Водночас, китайська сторона активніше позиціонує себе як регіонального лідера, здатного відстоювати власні інтереси у територіальних питаннях та геостратегічному суперництві із США.

Список використаних джерел та літератури:

1. Арешидзе Л. Г. Международные отношения в Восточной Азии [Текст] : Угрозы и надежды / Л. Г. Арешидзе. – М. : Международные отношения, 2007. – 296 с.
2. Китай в XXI веке [Текст] : Глобализация интересов безопасности // В. Б. Амиров, Е. А. Городилова, П. Б. Каменов и др.; Г. И. Чуфрин (ред.). – М.: Наука, 2007. – 326 с.
3. Хёрш, М. Джордж Буш и внешний мир [Электронный ресурс] / Майкл Хёрш // Россия в глобальной политике. – №1. – ноябрь-декабрь. – 2002. –Режим доступа : http://www.globalaffairs.ru/number/n_11
4. Шевчук О. В. Система безпеки Азійсько-Тихоокеанського регіону : фактори формування та тенденції розвитку : Монографія [Текст] / О. В. Шевчук. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 200 с.
5. Constitution of The People's Republic of China : (Adopted on December 4, 1982) [Electronic recourse]. – Mode of access: <http://english.people.com.cn/constitution/constitution.html>
6. Remarks By President Obama to the Australian Parliament [Electronic recourse] // The White House : President Barack Obama. – Mode of access: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/11/17/remarks-president-obama-australian-parliament>